

Oddział Gminny WNL¹ w Rejowcu.

(Uzupełnienie do „Bojownikom Niepodległości”)

Dość duże wpływy miała PPS w Rejowcu, której członkami i sympatykami byli przede wszystkim robotnicy pracujący w cukrowni, fornale w okolicznych majątkach: Budnych, Janisławskich, Morawskich, Czachowskich i Nowakowskich oraz biedota miasteczka. Ogromne wsparcie duchowe otrzymali, gdy nieoczekiwanie z kierownictwem PPS w Rejowcu spotkał się Piłsudzki.

W kronice Rejowca widnieje krótka wzmianka (zapis), że Józef Piłsudzki w dniu 16 czerwca 1901 roku był przejazdem w Rejowcu. Jego pobyt utrzymywano w tajemnicy w obawie przed aresztowaniem przez carską policję. W trakcie odpoczynku tak jak zapisano miał spotkanie z działaczami PPS i niektórymi pracownikami Cukrowni Rejowiec. Po krótkim pobycie udał się w dalszą drogę do Zamościa, przekraczając nielegalnie niebezpieczną granicę rosyjsko austriacką na rzece Tanew pod wsią Rebizanty (Zamość był pod zaborem austriackim). Inne znane mi notatki potwierdzają prawdziwość zapisu rejowieckiego:

a) Józef Piłsudzki w swej biografii miał epizod 16 czerwca 1901 roku związany z ziemią rejowiecką. Píše o tym w swoich wspomnieniach regionalista Michał Peszko:

(...) „Gdzieś tam w połowie czerwca 1901 roku szosa od Stacji kolejowej w Rejowcu, tłukła się po klinkierowej szosie lubelskiej rozklekotana dryndulka z zamojska zwana również „karetką”. W karetce tej oprócz woźnicy siedzieli Józef Piłsudzki ze swą żoną Marią z Koplewskich- Jaskiewiczową² i Aleksander Sulkiwicz³. W Zamościu zajechali do Hotelu Lwowskiego, w którym Ordynacja Zamojskich miała stale zarezerwowany pokój”.

b) (...) „Ucieczka przed carskim pościgiem. Józef Klemens Piłsudski po raz pierwszy przybył na Lubelszczyznę w czerwcu 1901 r. po ucieczce 14 maja ze szpitala psychiatrycznego Mikołaja Cudotwórcy w Petersburgu. Trafił tam po aresztowaniu w Łodzi, gdzie nielegalnie drukował „Robotnika” i pobycie w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. Był wtedy czołowym przywódcą i działaczem Polskiej Partii Socjalistycznej, działającej w konspiracji na terenie zaboru rosyjskiego. Piłsudski przybył do Chełma z majątku Czystołuża koło Żytkowic na Polesiu należącego do pp. Lewandowskich. Nocleg spędził w pokoju obok apteki Feliksa Filipowicza przy ul. Lubelskiej, po czym wraz z żoną Marią poprzez Rejowiec bryczką wyruszył do Zamościa. Tu w Kolegiacie zamojskiej spotkał się z Janem Miklaszewskim, członkiem PPS i kontrolerem lasów ordynacji zamojskiej. Następnie zatrzymał się w Hotelu Lwowskim, którego właścicielem był Mojżesz Dichter, a gdzie Ordynacja Zamojska miała zarezerwowany swój pokój. Pobyt w mieście trwał 2 godziny. Ok. godz. 14,00 Piłsudscy wyruszyli do Tomaszowa”. (z publikacji „Jozef Piłsudzki w Lublinie i na Lubelszczyźnie” – Jan Rećko)

Po spotkaniu tym wzmożono działalność oświatowo- propagandową na rzecz wolności, równości i godziwej zapłaty za pracę. W dniu 16 marca 1905r. w folwarku Niedziałowice ponad 30 fornali odmówiło dalszej pracy za tak marne wynagrodzenie. Przewodzą nimi: Jan Szyszkowski, Andrzej Bochniak, Antoni Jackowniak, Jan Szczukak i Andrzej Dolecki. 17 marca buntują się fornale w folwarku Krzywa Wola. Strajkują też w Żulinie, przewodzą fornałami Tomasz Korolewski i Jan Bielenkiewicz. 1 maja 1905 roku zorganizowano w Rejowcu manifestację, w której uczestniczyli robotnicy cukrowni i mieszcianie. W połowie sierpnia 1905 roku strajk ogłosili pracownicy cukrowni domagający się lepszego traktowania, znośnych warunków pracy i większej płacy w efekcie tego

¹ WNL – Wydziału Narodowego Lubelskiego

² Maria Piłsudska, *de domo Koplewska*, *primo voto* Juskiewiczowa, *secundo voto* Piłsudska pierwsza żona Józefa Piłsudskiego, Była córką Ludmiły z Chomiczów i Konstantego Koplewskiego. Pracowała, jako nauczycielka. Działaczka PPS. Ze względu na urodę, nazywana była „Piękną Damą” lub „Piękną Panią”.

³ Aleksander Sulkiwicz, właśc. Iskander Mirza Duzman Beg Sulkiwicz lub Hózman Mirza Sulkiwicz ps. „Michał”. Współorganizator ucieczki Piłsudskiego z petersburskiego szpitala św. Mikołaja Cudotwórcy 14 maja 1901 roku. Bohater Tatarów polskich.

protestu podniesiono pracownikom zarobki o 10%, zmniejszono komorne w mieszkaniach przy fabrycznych. 3 listopada 1905r. zorganizowano dużą jak na Rejowiec manifestację połączoną z wiecem robotników cukrowni, w której początkowo uczestniczyło około 500 osób. Co chwilę dołączały liczne grupy z samego miasteczka i okolicznych wsi. Manifestacja rozrosła się do 2 tysięcy demonstrujących. Śpiewano pieśni „Jeszcze Polska nie zginęła”, „Boże coś Polskę”. Domagano się autonomii Polski. Pod wpływem głoszonej ideologii socjalistycznej rośnie świadomość przynależności narodowej oraz prawa do swobód obywatelskich.

W latach 1905 do 1907 roku, co jakiś czas wybuchały strajki i manifestacje domagających się szkół polskich w gminie Rejowiec. Zdarzyły się przypadki usuwania portretów cara Mikołaja II z izb lekcyjnych tak jak to uczynili uczniowie w listopadzie 1905r⁴ najstarszych klas **Реновецкого Нр. 2 одно класного начального училища**. W styczniu 1906 roku na zebraniu gminnym domagano się wprowadzenia do nauki szkolnej języka polskiego, nie chcieli, aby uczono ich dzieci języka rosyjskiego, chcą natomiast książek i nauczycieli polskich. Podjęto uchwałę o wprowadzeniu języka polskiego do kancelarii gminnej i sądzie. Nie zgadzano się na ciągłe podnoszenie podatków. Część rekrutów, pomimo grożących im surowych kar uchylała się od służby wojskowej. Rok 1906 stał pod znakiem ponownych strajków i manifestowania niezadowolenia mieszkańców gminy Rejowiec. W Rejowcu strajkowano i manifestowano 4 razy, natomiast w Niedziałowicach, Kostuninie, Adamowie, Krasnem i Stajnem po 1 razie. W Rejowcu i okolicy uaktywniła swoją działalność Organizacja Bojowa (OB PPS) – utworzona przez Polską Partię Socjalistyczną⁵. Jej brawurowe akcje odbiły się szerokim echem w powiecie chełmskim. Jedną z takich akcji zwaną „ekspropriacją” przeprowadzili w 1907roku pod Rejowcem Tomasz Arciszewski ps. „Stanisław” oraz Kazimierz Bojarski ps „Kuba”. Łupem ich grupy padły 3634 ruble.

W tym samym roku komendant Edward Gibalski ps. „Franek” przeprowadził udaną akcję „ekspropriacyjną” na pocztę w Rejowcu. Mniej szczęścia miał w styczniu 1910 na szosie Krasnystaw – Rejowiec. Nie udał się napad na furgon pocztowy. Starli się z liczną ochroną żandarmerii. Po krótkiej strzelaninie odступili zabierając ze sobą 3 rannych.

W wyniku represji odwetowych władz, aktywność grup niepodległościowych znacznie się zmniejszyła. Nie znaczy to, że zrezygnowano z myśli o niepodległej Polsce. Na niewiele się zdało utworzenie guberni chełmskiej, która w zamyśle twórców miała na zawsze wcielić ziemię chełmską do cesarstwa rosyjskiego. Nieoczekiwanie zbliżał się konflikt światowy, który paradoksalnie, przyspieszył dążenia niepodległościowe. Po wybuchu I światowej wojny wielu przywódców organizacji niepodległościowych znalazło w Lublinie schronienie, a zarazem miejsce do aktywnej działalności politycznej. Jesienią 1914 roku doszło do porozumienia stronnictw i ugrupowań politycznych mających w swych programach walkę o niepodległość Polski powołano w Krakowie Naczelny Komitet Narodowy (NKN) powołany 16.08.1914r. o orientacji pro austriackiej (rozwiązał się w 1917 r. i podporządkował się Radzie Regencyjnej). Z inspiracji Józefa Piłsudskiego powołano

⁴ Na podstawie „Zarys dziejów oświaty w Rejowcu 1905–1951” tom I.

⁵ Powstała w zaborze rosyjskim w 1892r. Struktura zbrojna mająca na celu ochranianie działalności rewolucyjnej PPS, jej demonstracji i spotkań. Przeprowadzała też szereg akcji zbrojnych, likwidując funkcjonariuszy i współpracowników rosyjskich władz okupacyjnych Królestwa Polskiego, dokonując licznych ekspropriacji na potrzeby działalności niepodległościowej. Sposobem na zdobycie pieniędzy były napady na rosyjskie urzędy i przedsiębiorstwa.

Centralny Komitet Narodowy⁶ (CKN) pomyślany, jako przeciwwaga wpływom NKN, który działał od 18.12.1915r do 17.09.1917r.

Na terenie lubelskim z organizacji niepodległościowych o nazwie Komitet Niepodległościowy ZSN⁷ przekształcony w grudniu tegoż roku w CKN. Tworzyły go przede wszystkim Zjednoczone Organizacje Niepodległościowe, Konfederacja Narodowa Polska, Unia Stronictw Niepodległościowych. Głównym zadaniem to przede wszystkim koordynowanie działań niepodległościowych na terenie Lubelszczyzny.

Klimatem sprzyjającym do powołania CKN były wydarzenia militarne w tzw. Kongresówce, gdy państwa centralne (Austro-Węgry i Prusy) zajęły znaczną część ziem polskich pod zaborem rosyjskim. Podstawowym celem organizacji cekaenowskiej było budowanie na nowo po latach zniewolenia świadomości narodowej w śród robotników najemnych i chłopów. Przekonywanie do słusznej idei własnego państwa. Rozróżnianie kolaboracji a wyborem irredentyzmu. Tworzone organizacje terenowe (wiejskie) oparto na przedstawicielach, działaczach i członkach PSL, POW i Ligi Kobiet Polskich Pogotowia Wojennego⁸ (LKPPW). Należy podkreślić, że CKN ściśle współpracował z POW. Podkreślano wcześniej przyjętą zasadę, że na każdym szczeblu organizacyjnym CKN-u wchodził do władz tych komórek przedstawiciel POW. Najbardziej liczną i najlepiej zorganizowaną strukturą był Wydział Narodowy Lubelski. Na szczeblu województwa okręg lubelski o numeracji XII zrzeszał następujące powiaty: biłgorajski, chełmski, hrubieszowski, janowski, krasnostawski, lubartowski, lubelski, puławski tomaszowski i zamojski. W wyżej wymienionych powiatach działały prężnie struktury gminne. W powiecie chełmskim były w 33 miejscowościach. W najbliższej okolicy Rejowca występowały w Krasnymstawie, Łopienniku, Małochwieju, Ostrowie Krupskim, Siennicy. Struktura oddziału gminnego Wydziału Narodowego Lubelskiego w Rejowcu była organizacyjnie podporządkowana okręgowi XII lubelskiemu a ten z kolei Centralnemu Komitetowi Narodowemu (CKN)

Często w dokumentacji wytworzonej przez struktury gminne używano nazwy Pododdziały Narodowe. Podstawowym zadaniem struktur lokalnych (gminnych) było przyspieszone kształtowanie świadomości narodowej chłopów oraz emancypacja społeczności tego środowiska. Znana literatka Jadwiga Marcinowska w jednym

⁶ Nie mylić z Centralnym Komitetem Obywatelskim (CKO). CKO powołane zostało z inicjatywy prorosyjskich partii: Stronictwa Narodowo-Demokratycznego i Stronictwa Polityki Realnej oraz zbliżonych do nich organizacji: Centralnego Towarzystwa Rolniczego, Towarzystwa Przemysłowców Guberni Królestwa Polskiego, Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego i Towarzystwa Popierania Przemysłu i Handlu postanowiono podjąć starania o uzyskanie autonomii przez Królestwo Polskie w ramach państwa rosyjskiego. Dnia 1 sierpnia 1914 r. zebrali się działacze tych ugrupowań w pałacu księcia Włodzimierza Czetwertyńskiego w celu powołania do życia organizacji na wypadek wojny. Po kilku dniach utworzono początkowo Komitet Obywatelski Warszawy (KOW), a następnie Centralny Komitet Obywatelski (CKO). Przez władze rosyjskie traktowane w ogólnym zarysie, jako organy pomocnicze do utrzymania porządku na zapleczu frontu, Oficjalne uznanie tego ugrupowania nastąpiło dopiero 10 października 1914 r. CKO i komitety obywatelskie skupiały się na niesieniu pomocy materialnej ludności poszkodowanej przez działania wojenne organizowały ekipy do prac drogowych i fortyfikacyjnych. Brały pod swoją opiekę szpitale, ochronki. Próbowaly zapobiegać rozprzestrzenianiu się epidemii zwracając uwagę na higienę miast i wsi. Na terenach opuszczonych przez Rosjan, Komitety Obywatelskie powoływały strażę obywatelskie dla zapewnienia bezpieczeństwa mieszkańców. Sprawowały władzę administracyjno-porządkową aż do chwili wkroczenia nowych okupantów. W zamysłach organizatorów miał to być w przyszłości załączek władzy w autonomicznym Królestwie Polskim¹. Rozwiązany w 1915 r.

⁷ Od 1914 r. tajny Komitet Niepodległościowy, a po „bieżeństwie” Rosjan, przekształcony w jawną organizację o nazwie Wydział Narodowy Lubelski (WNL).

⁸ W dokumentacji okręg lubelski miał nadaną cyfrę XIV.

z tygodników⁹ poświęconym sprawom narodowego życia a wydawanym przez Wydział Narodowy Lubelski pisząc pouczyła:

(...) „ Nie chodzi o to, aby współdziałanie ludu ukazywanymi w przyszłości zyskami kupić. Nie kupuje się nikogo dla sprawy, która jest własna. Trzeba go tylko o tej własności przekonać,Udział ludu w walkach o Polskę musi, zatem iść w równej linii z udziałem w jej organizowaniu”.

Zwiększona świadomość narodowa przejawiała się na zewnątrz też tym, że zaczęto wobec władz manifestować swoją przynależność językowo- państwowo-narodową obchodząc uroczyste rocznice 3-maja. Urządzono demonstrację popierającą „akt 5 listopada”¹⁰ i powstania Tymczasowej

⁹ Od 1915 roku zaczęły ukazywać się organy Wydziału Narodowego Lubelskiego: Polska Ludowa, Sprawa Polska; organ Zjednoczenia Ludowego Gazeta Ludowa; organ Stowarzyszenia Nauczycielstwa Polskiego w Lublinie Szkoła polska oraz pierwsze w Polsce pismo spółdzielcze Spółdzielca (organ Wydziału Społeczno-Wychowawczego LSS). Oprócz tego wychodziły pisma różnych frakcji PPS legalne i nielegalne: Nasze Hasła, Pobudka, Walka, Chłopska Dola, Jutro, Którzy idziemy, Robotnik Lubelski, jednodniówka Nowiny Socjalistyczne.

¹⁰ Manifest (tzw. akt 5 listopada 1916r) wydany przez cesarza Niemiec Wilhelma II oraz cesarza Austro-Węgier Franciszka Józefa I. Obiecano w nim utworzenie w przyszłości samodzielnego państwa polskiego z dziedziczną monarchią konstytucyjną. Dokument miał bardzo niejasny charakter. Nie określono w nim granic przyszłego państwa, mówiąc jedynie, że powstanie na części ziem odebranych Rosji. Jego ogłoszenie wydaje się być kluczowym czynnikiem w polskich staraniach o odzyskanie niepodległości. Decyzja o wydaniu aktu podyktowana była chęcią pozyskania rekruta do walki na frontach I wojny światowej.

„ Do mieszkańców Warszawskiego Jeneralnego Gubernatorstwa! Przejęci niezłomną ufnością w ostateczne zwycięstwo ich broni i życzeniem powodowani, by ziemie polskie przez waleczne ich wojska ciężkimi ofiarami panowaniu rosyjskiemu wydarte do szczęśliwej przywieść przyszłości, Jego Cesarska Mość Cesarz Niemiecki i Jego Cesarska i Królewska Mość Cesarz Austrii i Apostolski Król Węgier postanowili z ziem tych utworzyć państwo samodzielne z dziedziczną monarchią i konstytucyjnym ustrojem. Dokładniejsze oznaczenie granic zastrzega się. Nowe królestwo znajdzie w łączności z obu sprzymierzonymi mocarstwami rękojmię potrzebną do swobodnego i silnego rozwoju. We własnej armii nadal żyć będą pełne sławy tradycje wojsk polskich dawniejszych czasów i pamięć walecznych polskich towarzyszy broni we wielkiej obecnej wojnie. Jej organizacja, wykształcenie i kierownictwo uregulowane będą we wspólnym porozumieniu. Sprzymierzeni monarchowie, biorąc należyty wzgląd na ogólne warunki polityczne Europy, jako też na dobro i bezpieczeństwo własnych krajów i ludów, żywią niezłomną nadzieję, że obecnie spełnią się życzenia państwowego i narodowego rozwoju Królestwa Polskiego. Wielkie zaś, od zachodu z Królestwem Polskim sąsiadujące mocarstwa z radością ujrzą u swych granic wschodnich wskrzeszenie i rozkwit wolnego, szczęśliwego i własnym narodowym życiem cieszącego się państwa. Z najwyższego rozkazu Jego Cesarskiej Mości Cesarza Niemieckiego. Jeneral-Gubernator v. Beseler”.

Rady Stanu¹¹, sypaniem Kopca Kościuszki. Była silna potrzeba posiadania własnego godła – Orła Białego oraz flagi (nie raz mylono kolejność kolorów, ale zawsze była biel i czerwień).

¹¹ Chronologicznie pierwszym, ustanowionym na podstawie aktu z 6.12.1916r. przez władze austriackie, organem Królestwa Polskiego była Tymczasowa Rada Stanu, jako organ doradczy w sprawach prawodawczych i pomocniczy przy tworzeniu instytucji państwowych w Królestwie Polskim i przygotowywała się do przejęcia władzy w przekazywanych jej przez władze okupacyjne dziedzin życia społecznego. W dniu 25.08.1917 roku członkowie TRS nieoczekiwanie podają się do dymisji, jako wyraz protestu związanym z tzw. kryzysem przysięgowym z 9.08.1917r. W dniu 28.08.1917 r. zostaje utworzona Komisja Przejściowa Tymczasowej Rady Stanu, której zadaniem było dalsze kontynuowanie prac rozpoczętych przez TRS. Przejmują dodatkowo sądownictwo od 1.09.1917r oraz szkolnictwo od 1.10.1917r. Do osiągnięć TRS należy zaliczyć też zorganizowanie służby zdrowia, wprowadzenie języka polskiego w pracach samorządu lokalnego w tym w szkolnictwie oraz wykształcenie ponad 2 tysięcy urzędników państwowych. Od 27.10.1917r. powołana zostaje Rada Regencyjna, która przejmuje zwierzchnią władzę państwową w Królestwie Polskim. Powołana Rada Ministrów przejmuje kompetencje, struktury i personel Komisji Przejściowej Tymczasowej Rady Stanu oraz Wydziału Wykonawczego. Pierwszy sformowany rząd w dniu 12.02.1918 roku ogłosił dymisję, która była związana z ujawnionymi niekorzystnymi dla Królestwa Polskiego postanowieniami traktatu pokojowego pomiędzy państwami centralnymi a Ukraińską Republiką Ludową, zawartego 9.02.1918r. w Brześciu Litewskim (nastąpiła między innymi cesja południowo-wschodnich terenów Królestwa Kongresowego na rzecz Ukrainy). W dniu 9.04.1918r. odbyły się wybory do Rady Stanu Królestwa Polskiego, namiastki parlamentu Królestwa Polskiego. Z powodu sprzeciwu Niemiec oraz cesarza Austrii Karola I wobec kandydatury Karola Stefana Habsburga Królestwo Polskie pozostawało bez monarchy. Uroczyste otwarcie Rady Stanu odbyło się 21.06. 1918r., która została rozwiązana przez Radę Regencyjną 7.10.1918r. po ogłoszeniu deklaracji niepodległości Królestwa Polskiego.

(...) „niepodległość państwa obejmującego wszystkie ziemie polskie z dostępem do morza, z polityczną i gospodarczą wolnością, tudzież z terytorialną nienaruszalnością”.)

Pięć dni później Rada Regencyjna pozbawiła generała gubernatora władzy nad wojskiem polskim. W dniu 25.10.1918 r. powołano Rząd, który jako pierwszy nie starał się o akceptację władz okupacyjnych niemieckich i austro-węgierskich. Odezwa Rady Regencyjnej z 12 XI 1918 roku informująca o przekazaniu władzy wojskowej i naczelnego dowództwa wojsk polskich brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu „*Rada Regencyjna do Narodu Polskiego. Wobec grożącego niebezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego, dla ujednostajnienia wszelkich zarządzeń wojskowych i utrzymania porządku w kraju, Rada Regencyjna przekazuje władzę wojskową i naczelne dowództwo wojsk polskich, jej podległych, brygadierowi Józefowi Piłsudskiemu. Po utworzeniu rządu narodowego, w którego ręce Rada Regencyjna, zgodnie ze swymi poprzednimi oświadczeniami, zwierzchnią władzę państwową złoży, brygadier Józef Piłsudzki władzę wojskową, będącą częścią zwierzchniej Władzy państwowej, temu rządowi narodowemu obowiązuje się złożyć, co stwierdza podpisaniem tej odezwy. Dan. W Warszawie dn. 12 listopada 1918 r. Ks. Arcybiskup Aleksander Kakowski, Józef Ostrowski, Zdzisław Lubomirski, Jozef Piłsudzki.*” Rozwiązaniu uległa Rada Stanu i zapowiedziano zwołanie Sejmu.

Uroczyste wręczenie świadectw za rok szkolny 1916/17. Wystrój jednej z izb lekcyjnych w szkole w Rejowcu. Fotografję wykonano dnia 21 czerwca 1917 roku.

Ileż musieli mieć odwagi, determinacji tak rodzice jak też uczniowie, nauczyciele by otwarcie i demonstracyjnie podkreślać swoją Polskość. Rosła świadomość o potrzebie istnienia własnego państwa. Chcieli mieć wpływ na tworzenie własnego samorządu gminnego i wyboru władz lokalnych. Dynamiczna działalność CKN D została zakończona poprzez samolikwidację 17.09.1917 roku.

Taką pieczęcią posługiwał się Oddział Gminny WNL w Rejowcu, którą ostemplowano wiele dokumentów z tamtego okresu

Jak się w niedługim czasie miało okazać, że istnienie i działalność Centralnego Komitetu Narodowego (CKN), choć krótkie, ale jakże było ważne, w budowaniu świadomości narodowej, pomimo skomplikowanych warunków wojny światowej.

W roku 1917 powstała w Rejowcu prężna konspiracyjna komórka Polskiej Organizacji Wojskowej. Kierował nią Walenty Drabikowski¹², który był w stałym kontakcie z Komendą Obwodową POW w Chełmie¹³.

Grób chorążego Walenty Drabikowskiego na cmentarzu w Rejowcu.

Jeden z członków rejowieckiego POW uzbrojony w karabin austriacki Mannlichera wz. 1890.¹⁴

¹² Chorąży Wojsk Polskich zmarł dnia 5 grudnia 1918 roku przeżywszy 26 lat. Pochowany na cmentarzu parafialnym w Rejowcu.

¹³ Struktura organizacji POW w Królestwie opierała się przede wszystkim na organizacjach lokalnych, usytuowanych głównie w małych miasteczkach i na wsi. Nad organizacjami lokalnymi władzę sprawowały Komendy Obwodowe, usytuowane w miastach powiatowych, a nad tymi z kolei Komendy Okręgowe, mające swoje siedziby w byłych miastach gubernialnych. Najwyższym szczeblem terenowym były Komendy Naczelne, dla Królestwa odpowiednio: nr 1 w Warszawie (dla okupacji niemieckiej) i powołana 8 października 1918 r. nr 4 w Lublinie (dla okupacji austrowęgierskiej). Działalnością konspiracyjną w Galicji kierowała powołana jesienią 1917 Komenda Naczelna nr 2 w Krakowie.

Copyright (c) 2009-2010 Zdzisław Kalinowski

Grupa (pododdział) POW na ćwiczeniach w posługiwaniu się bronią. Różne umundurowanie i broń. Przeważały karabiny Mannlichera oraz sztucery wz. 1895.

Charakterystykę sytuacji politycznej dość dobrze oddaje pismo wójta¹⁵ gminy Rejowiec skierowane do austriackich władz okupacyjnych w Chełmie w 1917 roku:

(...) „ Po zbadaniu zapatrywań politycznych szlachty, duchowieństwa i inteligencji i innych partyj i grup ludności, wszyscy wypowiedali się za Zjednoczoną i Niepodległą Polską, ponieważ o ile są jakieś partyje, to tylko na zewnątrz a każdy jest sercem i duszą Polakiem, tym bardziej dzisiaj nie może być mowy o partyjach, kiedy nie mamy swojego prawowitego rządu”.

Do tego tekstu należałoby dodać bardzo istotny warunek a mianowicie: (...) „ *Różnice wyznaniowe i pochodzenie nigdy nie dawały powodu do jakichkolwiek zatargów o ile nie wystąpiła zła wola agitatorów np. zamieszczane w „Trybunie Ukraińskiej” artykułów o bardzo złym traktowaniu wyznawców prawosławia w parafii Rejowiec. Korespondencję nadsyłał p. Stolarczyk”.*

Zewnętrzny znak przywiązania do polskości tej ziemi i dążenia do jej oswobodzenia z pod zaboru austriackiego było następujące wydarzenie:

(...) „15 października 1917 roku w Rejowcu odbyło się zebranie gminne z udziałem wójta gminy Jana Maleszka, Marji Budnowej, ks. Bronisława Zakrzewskiego oraz przedstawicieli społeczeństwa. Na zebraniu podjęto uchwałę o sypaniu kopca upamiętniającego rocznicę śmierci T. Kościuszki”.

¹⁴ Karabin M1890 był bronią powtarzalną. Zamek dwutaktowy. Ryglowanie za pomocą rygła wahliwego. Zasilanie ze stałego magazynka pudełkowego ładowanego niesymetrycznie pięcioma nabojami kalibru 8mm o długości 50mm R.. Broń była wyposażona w bagnet nożowy M1890 mocowany po lewej stronie lufy przy pomocy rękojeści. Lufa nie posiadała nakładki.

¹⁵ Jan Maleszek.

**Copyright (c) 2009-2010
Zdzisław Kalinowski**

Grudzień roku 1917. Amatorski zespół teatralny ze szkoły powszechnej. Jedna ze scen związanych ze spektaklem dla uczczenia 100-jej rocznicy śmierci Tadeusza Kościuszki. Przedstawienie wystawiane na scenie remizy strażackiej w Rejowcu. Świętością był Orzeł Biały oraz kolory bieli i czerwieni, a nie ich prawidłowość rozmieszczenie.

Zaprezentowane fotografie to celowo wybrana forma podsumowania skuteczności wysiłków ludzi zgrupowanych w różnych organizacjach niepodległościowych na krótko zrzeszonych pod wspólnym sztandarem WNL w Rejowcu.

(...) „Raz poruszonej lokomotywy zdążającej do Odrodzenia Polski już nic i nikt nie mógł powstrzymać gdyż wszystkie stany a nie tylko wybrańcy zdążyli do Niepodległej Polski, aby w listopadzie 1918 roku przy wykorzystaniu sprzyjających okoliczności dotrzeć szczęśliwie do pierwszego przystanku Niepodległość”.

Nie wszyscy czynnie brali udział w walce o przywrócenie wolnej i niepodległej Najjaśniejszej Rzeczypospolitej. Przyjmowali pozycję wyczekiwania i asekurantwa. Dominowali w tym Ukraińcy.

(...) „W dniu 1 lipca 1919 roku ks. Marcin Dominik – jezuita w czasie wygłoszonego kazania podczas rekoncylacji świątyni pw. św. Michała Archaniola piętnował znaczną grupę mieszkańców Rejowca za ich sceptycyzm, opieszałość, asekurantwo i bojaźliwość na rzecz działań niepodległościowych. Przytoczył przykład takiego postępowania w osobie p. M....l, który bardzo się bał, że wkrótce powrócą moskale i co wtedy będzie”.

----- „ -----

(Ta krótka wzmianka jest zapowiedzią szerokiego opracowania obejmującego Rejowiec w latach 1863 – 1918, które zaprezentowane zostanie w odcinkach na tej stronie internetowej.)